

ELS CONCURSOS BANDÍSTICS A LA VALL D'ALBAIDA: ELS CASOS D'ONTINYENT I ALBAIDA

Federic Oriola Velló

RESUM

Entre els anys 1880 i 1960 enmarcat al sí del cicle festiu valencià, veurem com el nombre de localitats que començaran a desenvolupar concursos i festivals bandístics a l'Àlberia anirà en augment. Aquest serà un recurs cultural força utilitzat que tindrà el seu clímax durant els anys del primer franquisme. El present treball és un intent de sistematitzar quin foren els concursos celebrats a la comarca de la Vall d'Albaida, centrats en les ciutats d'Ontinyent i Albaida, la seua evolució, i la problemàtica que suposa el silenci de les fonts arxivístiques, bibliogràfiques i heremogràfiques.

ABSTRACT

During the period between 1880 and 1960 and within the framework of the País Valencià festive cycle, the number of cities and villages which started to organize band contests and festivals increased. These contests and festivals would be a highly used cultural measure which would see its apogee during the first period of General Franco's regime, namely between 1940 and 1950. The present paper attempts to systematize the type of contests held in the Vall d'Albaida region, mainly in the cities of Ontinyent and Albaida. Moreover, it seeks to analyse its evolution and the problem derived from the silence of archives, bibliographical sources, and newspaper and periodicals libraries.

RESUMEN

Entre los años 1880 y 1960 dentro del ciclo festivo valenciano, veremos como el número de localidades que empezarán a desarrollar concursos y festivales bandísticos a la Albuera irá en aumento. Este será un recurso cultural muy utilizado que tendrá su clímax durante los años del primer franquismo. El presente trabajo es un intento de sistematizar cuáles fueron los concursos celebrados en la comarca de la Vall d'Albaida, centrados en las ciudades de Ontinyent y Albaida, su evolución, y la problemática que supone el silencio de las fuentes archivísticas, bibliográficas y heremográficas.

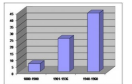
1. TEMPS DE CONCURSOS

El binomi bandes de música i festes, ha estat una constant arreu de les comarques valencianes d'ençà el segle XIX. Aquest binomi s'ha materialitzat amb la realització de cercavilles, dianes, revelltes, processons, misses i concerts, amb les quals les societats musicals amenitzaran les diferents celebracions religioses, patronals, civils, moriscorriants, festives, balleres, etc. Però cal afegir com durant les darreres dècades de la centuria del vuit-cents, caldrà sumar un novell element musical com seran els concursos bandístics (Oriola Velló, 2009).

Certamen, concurs, festa o festival, seran alguns dels epítets que al llarg de la història s'han donat a aquests esdeveniments. I fet i fet, es tracta d'un acte cultural, on diferents bandes de música competeixen per aconseguir uns premis convinguts, interpretant una sèrie de peces establertes de bestreta, que són avaluades per un jurat conformant per persones competents, sota l'atenció del public assistent.

Serà durant el darrer quart del segle XIX, quan s'iniciaran aquests esdeveniments. Així, entre 1880 i 1900 trobarem les primeres poblacions que n'organitzaran al sí de les seues festivitats, on s'hi poden citar: Alcanet, Alcoi, Castelló de la Plana, Llíria, València i Xàtiva. De totes val a dir, com el més important pel ventall temporal, la continuïtat, la qualitat, i la quantitat de societats musicals que han pres part en ell, serà el certamen de la Fira de Juliol de 1886 (López Chavarri Andújar, 1986; Ruiz Monrabal, 1993).

Durant el primer terç del segle XX, veurem com el nombre de localitats que organitzaran aquest tipus d'actes seguirà en augment, arribant a les 25.2 Mentre ja amb l'adveniment del franquisme, entre els anys 1940 i 1960, aquest nombre encara creixerà més, tocant sostre amb 44 poblacions diferents del País Valencià. Vegeu el següent gràfic:



Evolució del nombre de localitats que organitzen concursos bandístics entre 1880 i 1960 (Ruiz Monrabal, 1993).

Els concursos bandístics, seran així un acte cultural i festiu que calerà amb força en la societat valenciana. És més, durant el franquisme, aquests concursos experimentaran un increment espectacular gràcies als festivals de pasdobles. Aquests actes seran fruit de la convergència de diferents factors, com per exemple el taronai, espanyolista i la moral nacional-catòlica del novell règim, l'impuls que rebran per part de les institucions públiques i festives, la crítica que s'exercirà als programes bandístics bastits amb reduccions d'òrbes simfònics i líriques, o el menyspreu vers els aranjaments de música nord-americana i italiana. Tot plegat, farà que els festivals de pasdobles troben un ample desenvolupament i que els concursos bandístics s'aprofiten i es desenvolupen amb força (Oriola Velló, 2009).

Fet i fet els certàmens, concursos, festes i festivals que s'organitzaran entre 1880 i 1960, guardaran una sèrie de característiques en comú. Entre elles podem citar el fet de dur-se a terme en el cas d'una celebració ja fira religiosa, civil o pertanyent al cicle festiu valencià, en els casos dels concursos realitzats al sí d'un es feste, amb la participació de les bandes de música que li prenen part en elles, amb l'assistència de bandes provinents del interior de la localitat organitzadora; amb el vot i participació a les bandes autòctones de la població i amb una trajectòria en la majoria els casos discontinua. De curta durada, convocables intermitents, i l'ència de variacions en quan al format, el protocol i l'entorn organitzador.

A continuació ens detindrem sobre les experiències de concursos i festivals bandístics desenvolupats en la comarca de la Vall d'Albaida, en concret dels casos d'Ontinyent i Albaida. Fet i fet la Vall d'Albaida és una comarca natural i allargada, situada verticalment en la transició entre les províncies d'Albacet i Alacant, i horitzontalment entre la comarca de La Safor i la província de Castelló la Manana. Territori amb un nombre elevat de municipis, 34 en total, dividits històricament en dos parts judicials, el Albaida i el Ontinyent, amb una economia majoritàriament agrícola de seca centrada en la vitiçultura, amb importants àrees agrícoles especialitzades en ametll. Si ens centrem a nivell bandístic, cal assenyalar com a la Vall d'Albaida ja durant el segle XX presenciarem un ampla difusió de l'associacionisme musical, comptant més del 60% dels municipis amb aquesta tipologia d'entitats, les quals participaran tant del cicle festiu i religiós local, com de les festivitats de les poblacions veïnes. Al que hem d'afegir com aquest moviment musical, no sols es manifestarà als principals nuclis demogràfics i econòmics de la comarca, sinó que estarà present fins i tot en els llogarets de menors dimensions amb dèbils economies agrícoles (Oriola Velló, 2008).

A nivell metodològic hem centrat el nostre treball sobre tres fonts de recerca. Per un costat les arxivístiques, de la mà de la documentació conservada en ambdues bandes municipals, per altres costats heremogràfics i bibliogràfics. A més, de la documentació conservada a l'Arxíu Municipal d'Albaida, sabem com el primer concurs de bandes de música del que tenim constància serà l'organitzat el 10 d'octubre de 1926: finalment la bibliogràfica. Recerca que no ha estat exempta de problemes, destacant el silenci documental que ens ha impossibilitat dibuixar la línia contínua d'aquests esdeveniments, i que ha provocat que en alguns casos, l'únic que ha pogut aconseguir sigui constatar l'existència de 1954.

En aquest cas concret, hem d'assenyalar una sèrie de trets que la caracteritzaran. Per un costat cal apuntar la mínima repercussió dels mateixos tant a nivell arxivístic, bibliogràfic o heremogràfic; tampoc les bandes concorrents han guardat memòria precisa del mateix; 7' estós en durar en el marc de les festes patronals dedicades a la Verge del Remei durant el mes d'octubre, però s'han desenvolupat d'un mode intermitent, sense la pretensió de crear un veritable acte bandístic amb continuïtat temporal; finalment podem diferenciar dos períodes, un abans de la guerra i un segon durant el primer franquisme.

A la s'han a l'entrada les diferents músiques que toman part en el Concurs Musical tocando algunes pasdobles per diferents calles hasta congregarse todas en el paseo de la Glorietta y después se dirigirán a la plaza mayor presididas por la de la Estada Ciudad en donde ejecutarán una pieza de elección libre, terminando con un pasodoble por todas las músicas.

El problema, és que no hem trobat ni la crònica de les festes d'aquell any, ni el resultat del concurs, ni els expedients, ja que ni l'arxíu municipal ni la premsa provincial han pogut o sabut guardar memòria del resultat del mateix. Constitució un Festival Musical consistent en la interpretació d'un obra de liure elecció, on prendrien part ambòs bandes de la localitat, *Primtiva Albaidense* i *Unión Musical*, juntament amb la *Primtiva de Benigànim* i la *Banda Municipal de l'Olleria*, a les quals s'atorgaria acabat l'acte un lloc recordatori per llurs banderes.9

El de 1931 serà el darrer concurs organitzat abans de l'estat de guerra, on sols hem pogut documentar la participació d'ambòs bandes locals, a més de la banda d'Atzeneta d'Albaida (Calzado Aldreda i Oriola Velló, 2009). Acte que segons la premsa se celebra el dia 9 d'octubre. Caldria esperar a la dècada de 1940 per retrotrobar concursos bandístics en les festes d'Albaida, malgrat que ben poca aigua clara hem pogut treure al respecte. El primer el tenim documentat la vesprada del 14 d'octubre de 1945, amb l'organització d'un festival de pasdobles que contaria amb la presència de les bandes del districte, i amb la interpretació de l'entra de la Murta de Salvador Giner com a peça obligada.11 Mentre l'any 1946 desconeguem si al final es realitzà cap esdeveniment bandístic, a pesar que la banda d'Alfarràs assegura haver guanyat el primer premi d'aquesta convocatòria (Ruiz Monrabal, 1993, 498-499).

Més informació tindrem del concurs celebrat durant les festes de 1950. Aquell any concourien acompanyant a les bandes de la localitat, les de Castelló de la Ribera, Benigànim, l'Olleria i Quatretonda, però la premsa provincial ni la documentació conservada a l'arxíu municipal ens informaran sobre el resultat. Almenys sabem que s'entregaren tres premis i un accésit, pel que en vista de les despeses econòmiques realitzades fanem la hipòtesis que foren els de Castelló de la Ribera i els de Benigànim qui emportaren els millors guardons, mentre els de l'Olleria sabem que aconseguiren la tercera plaça.15

Finalment, serà l'any 1954 el darrer del que tindrem constància sobre la realització d'algun concurs en aquesta conjuntura. Aquell any estava programat per a la vesprada del 10 d'octubre de 1954 la realització d'un Concurs Regional de Bandes de Música, amb tres premis en metàl·lic, i amb lo candell de Pedro Rosa com a pasdoble obligat.17

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

De bestreta hem d'indicar com aquest esdeveniment ha estat millor documentat, així a nivell bibliogràfic (Oriola Velló, 1979) el Pare Vicente Pérez Jorge va fer una aproximació a aquest esdeveniment bandístic, quan el llegí al segon volum del seu treball *La música en Ontinyent*. A aquesta realitat, hem d'afegir els expedients que es conserven en l'Arxíu Municipal d'Ontinyent, que han servit per complementar les dades aportades pel Pare Vicente Pérez i també, l'existència d'una cobertura heremogràfica de les festes moriscorriants/ontinyentines superior a les d'Albaida.

Entrant en matèria trobem com el primer concurs celebrat fou establert per la *Comisión de Fiestas y Sociedad de Festeros*, contant amb el suport de l'ajuntament. Les festes de moros i cristians d'Ontinyent celebren a finals del mes d'agost, i en el context d'aquests actes hi ha participat en la festa local. Aquesta primera edició, realitzada el 1942, l'acte es realitzà el nit del diumenge, i el tribunal va estar compost per José Roca Coll com a president; el Pare Vicente Pérez Jorge, Daniel Silveja Perata i Vicente Gil Gandia com a vocals; i José Mª Bernabé Prats com a secretari. El resultat obtingut fou: 1er. premi de 500 pts. a la banda Patronat Musical de Pòbia Llargu, dirigida per José Pérez Ballester, que interpretaren *Rabet d'Or* del mateix director; 2n premi de 300 pts. a la Lira Fortuenseque de Font de la Figuera, dirigida per Fernando Gramajo, que interpretaren *La Vela de Manuel Carrascosa*; 3er. premi de 200 pts. a la banda de Banyeres, dirigida per Godofredo Garrigues, que interpretaren *Las salinas de Manuel del mateix director*; 4.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

El dia 10 està dedicat al Concurs Regional de bandes de música, para el que se han inscrito las de Aquest, Sociedad Musical de Goyanes (sic), "La Paz" de Benetosa, Ateneo Musical de Balejaquero y la Lira Fortuenseque de Fuente de la Higuera. La que obtenga el primer premio se llevará la noche 18.

NOTES

1 Malgrat la sinonímia dels referents mots, cal observar alguns matisos, ja que a grans trets podem establir algunes diferències entre ells. Així "concurs" sol fer-sement a la competició bandística on hi ha en joc una sèrie de premis en metàl·lic; "certamen" sol utilitzar-se com les bandes inscrites han de complir algun criteri predefinitament com el geogràfic; pertanyent a una determinada regió, província o localitat; "festival" sol referir-se a actuacions on les bandes participen sense l'any d'aconseguir cap premi; i "festa", sol emprar-se per descriure els concursos monogràfics o interpretat de pasdobles.

2 En concret: Alcanet; Albaida; Alberic; Alcàsser; Alcoi; Alcuada de Carlet; Alginet; Altea; Alzira; Benaguasil; Benetosa; Bunyol; Borriana; Carcaixent; Castelló de la Ribera; Cullera; Dénia; Eix de Llíria; Novales; Ondara; Oriola; Requena; Sueca; Tavernes Blanques; Torrevella; Utiel; València; Villena; Vinaro; i Xàtiva.

3 En concret: Alcanet; Albaida; Alberic; Alcàsser; Alcoi; Alcuada de Carlet; Alginet; Altea; Alzira; Benaguasil; Benetosa; Bunyol; Borriana; Carcaixent; Castelló de la Ribera; Cullera; Dénia; Eix de Llíria; Novales; Ondara; Oriola; Requena; Sueca; Tavernes Blanques; Torrevella; Utiel; València; Villena; Vinaro; i Xàtiva.

4 Val a dir que estes dades són aproximades i orientatives, ja que la majoria de vegades ni les bandes participants ni els entitats organitzadores han sabut o pogut guardar memòria exacta d'aquests esdeveniments.

5 D'ara endavant quan ens referim a l'Arxíu Municipal d'Albaida serà mitjançant les sigles AMO; de l'Arxíu Municipal d'Ontinyent com AMO; de l'Instituto Municipal de València com IMV; i de l'Heretatge de la Universitat de València com HUJ.

6 Pel que fa a la premsa provincial dels anys 1920 i 1930, hem consultat els pàgines dels diaris *Las Provincias*, *El Mercantil Valenciano* i *El Pueblo*, mentre que dels anys 1940 i 1950 ens hem orientat en *Las Provincias*. Tampoc la revista *Acta* de l'AMA ens ha proporcionat els resultats esperats, ni a les publicacions locals el tema ha despertat massa interès.

7 Sols cal parlar atenció a les dades extretes i processades sobre el treball de Vicente Ruiz Monrabal, on les dades referents als concursos d'Albaida són incompletes i imprescrites, i on sols fan esment a les convocatòries dels anys 1946, 1948, 1950, 1951 i 1954.

8 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1926.

9 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1920.

10 Las Provincias. 2 de Octubre de 1931.

11 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1945.

12 La falta del programa de festes a l'Arxíu Municipal d'Albaida, juntament amb la mancança d'informació a la premsa provincial, ens deixa com a única prova del festival l'afirmació realitzada pels d'Alfarràs.

13 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1946.

14 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1949.

15 AMA. Caixa festes (1903-1906; 1944-1946; 1950-1961). Llibret "Caja-Movimiento económico de la administración de fiestas. Año 1951", f. 4-5.

16 AMA. Caixa festes (1903-1906; 1944-1946; 1950-1961). Llibret "Caja-Movimiento económico de la administración de fiestas. Año 1951", f. 21-22.

17 AMA. Caixa de llibres de festes. Programa de 1954.

18 Las Provincias. 26 de setembre de 1950.

19 AMO. Exp. de Secretaria. Exp. concurso del pasodoble celebrado con motivo de las fiestas del Smo. Cristo, 1943.

20 AMO. Exp. de Secretaria. Exp. concurso del pasodoble celebrado con motivo de las fiestas del Smo. Cristo, 1944.

21 Las Provincias. 30 d'agost de 1944; Levante 29 d'agost de 1944.

22 AMO. Exp. de Secretaria. Exp. concurso del pasodoble celebrado con motivo de las fiestas del Smo. Cristo, 1945.

23 AMO. Exp. de Secretaria. Exp. concurso del pasodoble celebrado con motivo de las fiestas del Smo. Cristo, 1946.

24 La despertà, 1948. Article signat per Federico i titulat "La falta de las bandes". El mateix article pot ser consultat també en: Levante, n° extraordinari, 1959.

En conclusió, velem com la realització de certàmens i festivals de bandes de música a les comarques valencianes ha estat una constant des de finals del segle XIX. Al respecte, queda pendent la realització d'una tasca de recollició i recuperació dels matxos per a que l'òbli no esborre la seua existència.

Costa, L. (2001). Nota del traductor núm. 1, pàgina 117, de l'article de Nettl; Bruno (1992); «Últimas tendencias en etnomusicología», dins Francisco Cruzes i altres (ed.); (2003). *Las culturas musicales: lecturas de etnomusicología*. Madrid, Trotta.

MERRIAM, A. P. (1964). «Uso y funciones», dins Francisco Cruzes i altres (ed.); (2003). *Las culturas musicales: lecturas de etnomusicología*. Madrid, Trotta.

NETTL, B. (1996). *Música folklórica y tradicional de los continentes occidentales*. Madrid, Alianza.

SCARNECCHIA, P. (1988). *Música popular y música culta*. Barcelona, Círculo Icaria.

SMALL, C. (1989). *Música, sociedad, educación*. Madrid, Alianza.

BRAJLOU, C. (1937). *Problèmes d'ethnomusicologie*. Genève, Minoff Reprofit.

DIÁZ, L. (1993). *Música y culturas*. Madrid, Eudema.

GARCÍA, J. M. (2002). *La música étnica*. Madrid, Alianza.

MERLINI, A. (1996). *Música folklórica y tradicional de los continentes occidentales*. Madrid, Alianza.

NETTL, B. (1996). *Música folklórica y tradicional de los continentes occidentales*. Madrid, Alianza.

SCARNECCHIA, P. (1988). *Música popular y música culta*. Barcelona, Círculo Icaria.

SMALL, C. (1989). *Música, sociedad, educación*. Madrid, Alianza.

BRAJLOU, C. (1937). *Problèmes d'ethnomusicologie*. Genève, Minoff Reprofit.

DIÁZ, L. (1993). *Música y culturas*. Madrid, Eudema.

GARCÍA, J